

El monetari del Museu del Patronat de la Vall de Lord a Sant Llorenç de Morunys

SEBASTIA DATZIRA I SOLER

El Museu del Patronat de la Vall de Lord, fou fundat el dia 13 d'agost de l'any 1947 —segons consta en una acta de l'ajuntament de la vila de Sant Llorenç de Morunys— per un grup de persones interessades en la conservació dels materials procedents de la rectoria, de l'escola i de colleccions particulars.¹ Més endavant, el Museu quedà vinculat a l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

En un principi s'installà a la part baixa de la Casa de la Mare de Déu de la Confraria dels Colls —antiga presó senyorial— i en un edifici que data de finals del XVI i que fou refet a finals del XVIII.

Una primera ampliació va ser portada a terme l'any 1950 amb una entesa² entre el Patronat i la Parròquia per a poder fer servir la primera planta de l'esmentat edifici, local social de la confraria, ja que aquesta havia deixat d'existir i els seus escassos béns havien passat a la Parròquia l'any 1948.³

El seu fons numismàtic es forní i es forneix principalment de les aportacions que han fet i fan els particulars, a més de les peces que s'han trobat en excavacions portades a terme a l'església i al seu entorn, les de l'any 1970 a la sagristia a fi de trobar els fonaments de l'absis romànic primitiu i la que es feu en remodelar el paviment de la plaça —antic cementiri— a la banda nord de l'església. Hem d'esmentar també l'excavació a l'ermita de Sant Serni del Grau l'any 1983.

1. Essent alcalde el Sr. Jaume Rovira Palau, formaren el Patronat els senyors, Josep Rovira Cabanes, Hanuel Cols Obach, Josep Farràs Aulós i Jaume Rovira Palau.

2. S'havia pactat que el Patronat pagaria a la Parròquia 1 pesseta a l'any de lloguer simbòlic més 24 pessetes en concepte de despesa per llum elèctrica, en total 25 pessetes a l'any.

3. SEGRET I RIU, Manuel i ROIG I TORRENTÓ, M. Assumpta, *Altar dels Colls*, Sant Llorenç de Morunys 1984, pp. 129-130.

COMPOSICIÓ

La bibliografia i les abreviatures emprades són:

Per a les monedes catalanes,

M.C.S. — CRUSAFONT I SABATER, Miquel, *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval (785-1516)*, Madrid, 1982.

J.B.S. — BOTET I SISÓ, Joaquim, *Les monedes catalanes*, 3 vols., Barcelona, 1908-1911.

Per a les monedes espanyoles,

C.C.T. — CALICÓ, X.; CALICÓ, F.; TRIGO, J., *Monedas españolas desde Felipe II a Isabel II, 1556 a 1868*, Barcelona, 1982.

Per a les estrangeres,

Ch. C. — CHESTER L. KRAUSE I CLIFFORD MISHLER, *Standard catalog of World Coins*, Iola Wisconsin, 1976.

Per a les monedes de cooperatives,

A. L. — LÓPEZ I LLUCH, Antoni, *Les monedes de les cooperatives catalanes*, Barcelona, 1983.

Per a les pellofes,

B. C. — CRUSAFONT I SABATER, Miquel, *Pellofes catalanes segons el recull de J. A. Bonet i Bofill*, «Acta Numismàtica» (Barcelona), n.º 13 (1983), pàgines 189-223.

La moneda més antiga és un diner de tern de Jaume II (M.C.S., 180-1), i amb dates molt més avançades, un sisè de Barcelona de l'any 1645 de Lluís II — XIV de França — (J.B.S., 760), quatre peces contramarcades i cinc ardits de Felip III (IV) i tres ardits de l'arxiduc Carles.

De Felip V a Isabel II hi ha 64 monedes i 42 des de la Revolució de 1868 fins a la segona República.

Les 78 monedes que van des del diner de Jaume II fins al regnat d'Isabel II —números 1 a 77— les hem agrupades en el quadre que segueix on hi ha a la part de dalt, les seques i a l'esquerra els regnats i valors. A la intersecció d'ambdós, hi podem veure els anys d'encunyació. El número entre parèntesis, ens indica la quantitat de monedes del mateix any que posseeix el Museu. Hi esmentem també al final del quadre, les peces en les quals no són visibles ni l'any, ni la seca, ni ambdues coses alhora.

SEQUES

<i>Regnats i valors</i>	<i>Barcelona</i>	<i>Júbia</i>	<i>Madrid</i>	<i>Mèxic</i>	<i>Segòvia</i>	<i>Sevilla</i>	<i>Any o seca no visible</i>
<i>Jaume II</i> , diner	1						
<i>Lluís II</i> , sisè	1645						
<i>Felip III</i> ardit	1653 (2)						4
»	1654						2
<i>Arxid. Carles</i> ardit	1710						
»	1711						1
<i>Felip V</i> 2 rals			1725				
½ »			1731 (2)				
4 marav.							1
2 »	1718						
1 »	1720 (2)						
<i>Ferran VI</i> ½ ral			1749				
»			1752				
1 marav.	1755						
<i>Carles IV</i> 8 rals				1805			
2 »			1808				
½ »				1798			
»				1806			
4 marav.					1799		1
<i>Ocupació Napoleònica</i> 4 Quarts	1811 (3) 1813						
<i>Josep Napoleó</i> 8 marav.							1
<i>Ferran VII</i> 8 rals						1809	
2 »			1821 (falsa)				
8 marav.		1813-17- 20-23 (2)			1829-31		1
4 »		1816			1828-29		
6 quarts	1811 (2)						
3 »	1823 (2)						
<i>Isabel II</i> 40 cts. d'esc.			1866				
8 marav.	1858	1850 (2)			1840		
4 »		1850			1842		1
10 cts. de ral					1859 (2)		
5 »	1868						
2 ½ »	1867-68						
1 »	1866-67 1868						
½ »	1867-68						
6 quarts	1837-38 1841-46						
3 »	1837-38 1840-44						

La composició de les 42 monedes abans esmentades i que comprenen el període des de la Revolució de 1868 a la segona República —números 78 a 119— és de: 13 peces del Govern provisional en monedes de 2 i 1 pessetes d'argent i 10, 5, 2 i 1 cèntims de coure; 7 peces de 10 i 5 cèntims de coure d'Alfons XII; 12 monedes de 2 i 1 pessetes d'argent, 25 cèntims de níquel i 2 i 1 cèntims de coure d'Alfons XIII i 9 peces de la segona República dels valors d'1 pesseta, 50 i 25 cèntims. Hi tenim també una moneda d'1 pesseta del Govern d'Euskadi de l'any 1937.

Hem d'esmentar que hi ha monedes de curs actual i les desmonetitzades que circularen fins fa pocs anys.

Les monedes de Cooperatives i les obsidionals, les tenim representades amb les següents peces:

- N.º 120. Agullana. 10 cts. llautó (A.L. 1.830).
- N.º 121, 122. Castelldefels. 1 pta. i 50 cts., alumini (A.L. 576-577).
- N.º 123. Cercs. 1 pta., 1937, níquel (A.L. 3.106).
- N.º 124. Colònia Palà. 10 cts., alumini (A.L. 3.123).
- N.º 125. Gavà. 1 pta., níquel (A.L. 620).
- N.º 126. Hispano Suïssa. 5 cts., alumini (A.L. 1.555).
- N.º 127. Una moneda de coure contramarcada a l'anvers amb 10 c. i al revers amb dues estrelles de 6 puntes i un quadrat amb les diagonals marcades.

La moneda forana hi és dels següents països:

Alemanya	4 monedes
Anglaterra	9 »
Argentina	4 »
Austria	2 »
Bèlgica	3 »
Estats Units	2 »
França	36 »
Grècia	2 »
Holanda	2 »
Itàlia	14 »
Marroc	6 »
Portugal	5 »
Suïssa	5 »
Tunísia	5 »
Turquia	1 »
Veneçuela	4 »
Xina	1 »

Aquestes 105 monedes, totes són contemporànies, del segle XIX i actuals amb l'excepció de la peça d'un escut de Lluís XV de França, de l'any 1726 i de la seca de París, n.º 152 del monetari.

El museu posseeix també una col·lecció de pellofes, 30 de l'església parroquial de Santa Maria del Mar de Barcelona,⁴ 62 de la parròquia de Sant Llorenç i 1 de l'església catedral de Vic. Les que pertanyen a Sant Llorenç, foren trobades a la casa rectoral i ens confirmen els tipus que amb tota seguretat van ser batuts a la vila per a ús de la seva comunitat de preveres.

La descripció de les pellofes és la següent:

SANTA MARIA DEL MAR (Barcelona)

- N.º 233. Incusa de llautó ovalada. Sobre les ones del mar, una M corona i flanquejada de 1^a ll. A baix F^s G^s.
- N.º 234. Igual a l'anterior.
- N.º 235. Incusa de llautó ovalada. Semblant a l'anterior però del valor de 4 sous.
- N.º 236. Incusa de llautó en cairó. Llegenda + $\overline{\text{VLTRAS}} \overline{\text{DEL}} \overline{\text{C\AA P}}$. 8 $\overline{\text{DE}} \overline{\text{LA}} \overline{\text{SENTA}} \overline{\text{ARBITRA}}$ 1655. En el camp, sobre les ones del mar, una M sobremuntada d'una A i flanquejada de 4 sous. A l'exerg 1750 sobre ones.
- N.º 237. Igual a l'anterior.
- N.º 238. Incusa de llautó ovalada. Sobre les ones del mar, una M coronada i flanquejada de 1 sou. A baix ANIVRS.
- N.º 239. Igual a l'anterior.
- N.º 240. Igual a l'anterior.
- N.º 241. Incusa de llautó octogonal allargada. Sobre les ones del mar, una M coronada i flanquejada de 1 sou. A baix D^s Q^s.
- N.º 242. Igual a l'anterior.
- N.º 243. Incusa de llautó ovalada. Sobre les ones del mar, una M coronada i flanquejada per 1 sou. A baix F^s G^s.
- N.º 244. Incusa de llautó en cairó. Llegenda + $\overline{\text{VLTRAS}} \overline{\text{DEL}} \overline{\text{C\AA P}}$ 8 $\overline{\text{DE}} \overline{\text{LA}} \overline{\text{SENTA}} \overline{\text{ARBITRA}}$ 1655. En el camp, sobre les ones del mar, una M sobremuntada d'una A i flanquejada de 6 D. A l'exerg 1750 sobre ones.
- N.º 245. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M i tres estels. Als costats 6 D^s. A baix ANNIVS. A l'exerg 1750.
- N.º 246. Igual a l'anterior.
- N.º 247. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M, als costats 6 D^s, 4 punts i 2 estels. A baix, FVND^s G^s. A l'exerg 1750.
- N.º 248. Igual a l'anterior.
- N.º 249. Igual a l'anterior.
- N.º 250. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M, als costats 4 D^s, 3 punts i un estel. A baix, FVND^s P^s. A l'exerg 1750.
- N.º 251. Igual a l'anterior.

4. Aquestes pellofes, podrien ser una aportació de Mn. Josep Pintó Xandri, fill de la vila i capellà de Santa Maria del Mar.

- N.º 252. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M sobremuntada de 2 estels i un punt i flanquejada de 2 D^s i D^s Q^s. A l'exerg 1750.
- N.º 253. Igual a l'anterior.
- N.º 254. Incusa de llautó en cairó. Llegenda + $\overline{VLTRAS} \overline{DEL} \overline{CAP} \overline{DE} \overline{LA} \overline{SENTA} \overline{ARBITI}$ 1655. En el camp, sobre les ones del mar, una M sobremuntada d'una A i flanquejada de 1 D. A l'exerg 1750 sobre ones.
- N.º 255. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M rodejada de tres estels. Als costats 1 D. A baix ANNIVS. A l'exerg 1750.
- N.º 256. Igual a l'anterior.
- N.º 257. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M amb un punt a sobre. Als costats 1 D, dos estels i tres punts. A baix FVND^s G^s. A l'exerg 1750.
- N.º 258. Igual a l'anterior.
- N.º 259. Igual a l'anterior.
- N.º 260. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M rodejada de tres estels i cinc punts.
- N.º 261. Incusa de llautó rodona. Sobre les ones del mar, una M sobremuntada d'un estel i flanquejada de punts.
- N.º 262. Incusa de llautó octogonal allargada. Sobre les ones del mar, una M sobremuntada d'una A.

SANT LLORENÇ DE MORUNYS

- N.º 263 a 277. Incusa de llautó rodona. Escut amb arbre. Llegenda + QOTIDIANES (B.C. 249).
- N.º 278 a 294. Incusa de llautó rodona. Crani. Llegenda + UNIVERSARIS (.C. 250).
- N.º 295 a 308. Incusa de llautó rodona. Anagrama de Maria coronat (B.C. 251).
- N.º 309 a 324. Incusa de llautó rodona. Creu equilateral (B.C. 252).

VIC

- N.º 325. Incusa de llautó rodona. Claus encreuades, a dalt tiara, a baix A, a l'esquerra 6 (B.C. 346).

El museu també guarda els materials que han aflorat en les excavacions⁵ que al principi hem esmentat i ara donem a conèixer i classifiquem les monedes que s'hi van trobar.

5. RIU I RIU, Manuel, *Campaña de excavaciones en el ámbito del antiguo monasterio de Sant Llorenç de Morunys (Lérida)*, «Noticiario Arqueológico Hispánico» (Madrid), número XVI (1971), pp. 455-513.

1

127

337

338

339

233

235

236

238

241

243

244

245

247

250

252

254

255

257

260

261

262

263

278

295

309

325

TROBALLA A

L'any 1970 en l'excavació efectuada a la sagristia, darrera l'altar major,⁶ van ser trobats tres ardots de Barcelona del segle XVII en un estat de conservació deplorable i en els quals no és possible distingir l'any de la seva encunyació.

Són les peces n.º 326, 327 i 328 del monetari.

TROBALLA B

El mateix any 1970, en fer la pavimentació actual de la plaça que hi ha al costat nord de l'església i que havia estat cementiri,⁷ es van trobar les següents peces:

- N.º 329. Ardit rèencunyat. No es veu l'any.
 - N.º 330. Fragment d'una moneda de 2 rals de Felip V.
 - N.º 331. Moneda de quatre quarts de Barcelona. No es veu l'any.
 - N.º 332. Peça de 10 cèntims d'Alfons XII. No es veu l'any.
 - N.º 333. Moneda indesxifrable.
 - N.º 334. Xavó marroquí.
 - N.º 335-336. Medalles religioses.
 - N.º 337. Plom en el qual hi figura:
 - A/ Bust de front que podria representar Déu Pare amb barba i cabellera abundants. Creueta al mig de la barba. Tres punts, un a cada costat i un tercer a sobre. Llegenda en caràcters gòtics, S. TRINITAS UNUS DEUS. Gràfila de punts.
 - R/ Escut amb corona ducal (?) partit, a l'esquerra, la meitat de l'escut de Catalunya i a la dreta quarterejat de castells i lleons i el tot flanquejat per una caldera sobre un trespeus a la dreta i tres cards (flors de llir ?) a l'esquerra. Gràfila de punts.
- Pes: 29,30 grs. Diàmetre: 38 mm.

Aquest plom, és un segell, car hi ha el forat per a passar-hi la cinta. Pel seu caire religiós, podria haver estat d'alguna personalitat eclesiàstica. El caràcter gòtic tardà de les lletres de la llegenda, ens el fa datar vers el final del XV, primers del XVI.⁸

TROBALLA C

Una excavació que encara no ha estat publicada, s'efectuà a l'ermita de Sant Serni del Grau —a les rodalies de Sant Llorenç— l'any 1982.

6. RIU I RIU, Manuel, op. cit., p. 506.

7. RIU I RIU, Manuel, op. cit., pp. 468-477.

8. RIU I RIU, Manuel, op. cit., p. 473.

Si bé els materials numismàtics foren molt minços —solament dues monedes— ens han donat el goig de poder confirmar l'existència d'una peça que solament era coneguda pels dibuixos que es feren el segle passat.

Les monedes d'aquesta troballa són:

- N.º 338. Joana i Carles. Barcelona, diner de coure. Falsa d'època.
 A/ IORKR - LU. Bust del rei que mira a l'esquerra.
 R/ B - CR - N - NR. Creu, al centre de la qual hi figura una B. Quarterejat: primer i quart, tres punts; segon i tercer anell.
 Pes: 0,76 grs. Diàm.: 14,5 mm. J.B.S. n.º 531.
- N.º 339. Solsona —diner de llautó— incús.
 A/ Floró SOL, floró -O, floró NA, floró. La N és escrita al revés. El floró és format per quatre punts disposats de manera circular. Al centre un escut que porta per armes un sol.
 Pes: 0,27 grs. Diàm.: 17 mm. J.B.S. n.º 594.

Com hem indicat, aquest diner de Solsona sols era conegut pel dibuix que publicà en primer lloc J. Salat,⁹ dibuix una mica diferent del que A. Heiss¹⁰ difongué en la seva obra i que J. Botet¹¹ reproduí exactament. El mateix dibuix és el que figura en el treball de J. Vilaret.¹²

No obstant, hem d'esmentar unes diferències entre els dibuixos i la moneda trobada. Observem que, a l'original, els quatre florons de separació i ornament són tots iguals, mentre que al dibuix n'hi ha dos d'iguals als de la peça i dos en forma de quatre punts separats formant un quadradet. A més, la lletra N, correctament escrita en els dibuixos, és, a l'original, escrita al revés.

Aleshores, hem de considerar la possibilitat de l'existència de dos encunyats diferents, però també podem tenir en compte que el dibuix fet per Heiss no sigui correcte i que a l'exemplar que ell publica ja hi figuressin els quatre florons iguals i la N escrita al revés.

Per tant, hem d'admetre la possibilitat d'error dels dibuixos i donar, ara per ara, com a únic encuny el de la moneda d'aquesta troballa.

CONCLUSIÓ

Com hem pogut comprovar al llarg d'aquest treball, cap monetari ja sigui d'algun museu o d'alguna col·lecció particular, ha d'ésser menystingut encara que pel lloc o per la persona ens sembli de poca importància.

9. SALAT, J., *Tratado de las monedas labradas en el Principado de Cataluña*, Barcelona 1818, p. 279.

10. HEISS, A., *Descripción general de las Monedas Hispano Cristianas*, Zaragoza, Vol. II, làmina 93, núm. 1.

11. BOTET I SISÓ, J., *Les Monedes Catalanes*, Barcelona 1911, Vol. III, p. 49.

12. VILARET I MONTFORT, J., *Les Monedes de Solsona*, «Acta Numismàtica» (Barcelona), núm. 1 (1971), pp. 157-162.

El monetari del Museu de la Vall de Lord, ens ha donat la satisfacció de poder donar a la llum pública algunes de les pellofes, encara inèdites, de Santa Maria del Mar de Barcelona, ens ha corroborat les que ja era sabut que pertanyien a Sant Llorenç de Morunys, hem pogut descriure un segell de plom que tot i no identificar el personatge a qui devia correspondre, l'hem donat a conèixer per a posterior estudis, i finalment, el monetari ens ha permès el goig de veure i publicar una peça —el diner de Solsona— que malgrat ésser coneguda, no havia estat mai fotografiada.

AGRAÏMENTS

Regraciem el Dr. Manuel Riu i Riu, el Sr. Manuel Segret i Riu i totes les persones vinculades al Museu, les facilitats que hem rebut per a l'estudi del monetari.